רשות הטבע והגנים

משתלם לצאת לטבע

רכשו עכשיו מינוי וטיילו חינם
כל השנה בשמורות הטבע
ובגנים הלאומיים

אתרים נוספים בקרבת מקום:

www.parks.org.il | *3639 |
גן לאומי ברעם, טל' 04-6989301

גן לאומי

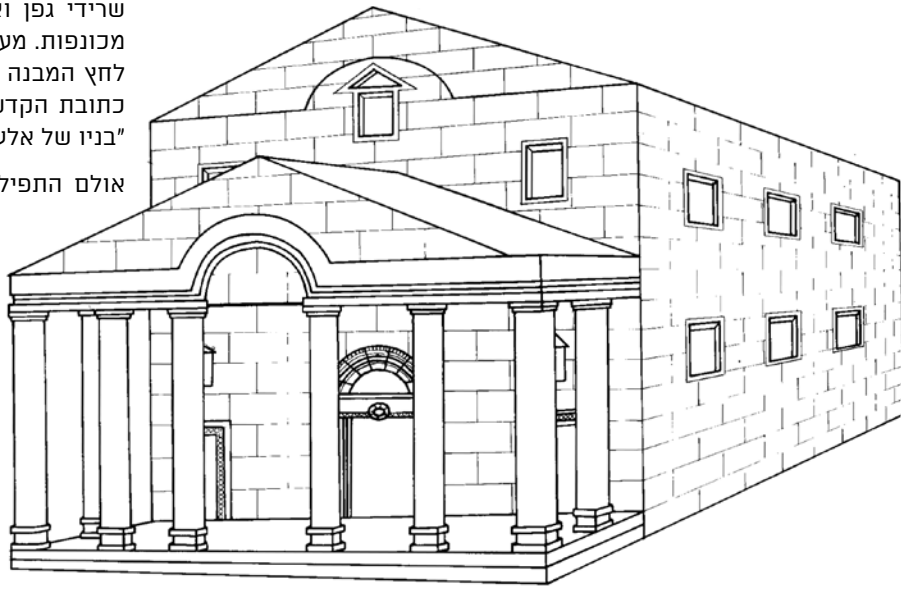
ברעם

בן אדם למקום

www.parks.org.il | *3639 |

ברוכים הבאים
לגן לאומי ברעם

ציור משוחזר של בית הכנסת הגדול

בכפר העתיק ברעם, הנמצא כ-3 ק"מ מצפון לצומת חירם בצד כביש הצפון, היה יישוב יהודי בימי המשנה והתלמוד. כיום נראים בו שרידים של שני בתי כנסת.

בית הכנסת הגדול והמפואר מבין השניים הוא שנשתמר היטב ומהווה מוקד לביקורים.

בית הכנסת הקטן, שנחפר לאחרונה וממנו נותרו יסודות בלבד, נמצא במרחק של כ-300 מ' מצפון-מזרח לבית הכנסת הגדול.

חפירות ראשונות ומצומצמות בהיקפן נערכו במקום עוד בשנת 1905 בידי החוקרים קוהל וואצינגר. בשנים מאוחרות יותר שוחזר האתר ושומר בידי אגף העתיקות ורשות הגנים הלאומיים. בשנת 1988 נערכו בו חפירות מדעיות מודרניות על ידי רשות העתיקות ואוניברסיטת רוצ'סטר.

על אף שהכפר ברעם אינו נזכר במקורותינו, יש בידינו עדויות של נוסעים יהודים בימי הביניים על קיומם של שני בתי הכנסת במקום.

מבנה בית הכנסת הגדול והמשוחזר הוא מלבני, במידות 20X15.2 מטרים. חזיתו פונה דרומה לעבר ירושלים, כמו רוב בתי הכנסת העתיקים בגליל. אולם בית הכנסת הזה שונה מן האחרים בכך שבחזיתו נבנה סטיו של עמודים (פורטיקו) בעל 6 עמודים וכן בור מים. בקיר החזית שלושה פתחים: הפתח המרכזי והגדול הוא בעל משקוף מעוטר בזר. הגילוף שבחלק העליון של המשקוף מראה שרידי גפן ואשכולות ענבים ובצידיו – שרידים של שתי דמויות מכונפות. מעל לפתח זה בנויה קשת משחררת, שמטרתה להקל את לחץ המבנה העליון. בתחתית החלון בפתח הצדדי המזרחי חרותה כתובת הקדשה בארמית "בנוי דאלעזר בר יודן", ובתרגום עברי – "בניו של אלעזר בן יודן".

אולם התפילה דומה בתוכניתו ליתר בתי הכנסת בגליל. הקירות הפנימיים מחוספסים, שכן הם היו מכוסים בטיח, שנשר בינתיים. שלוש שורות העמודים שבאולם, שצורתן צורת האות "ח", נועדו לשאת את הקומה השנייה ואת התקרה. חלקים של מערכת הגמלון, שנשאה את הקומה השנייה, מונחים כיום מדרום-מזרח למבנה.

רצפת האולם הייתה עשויה לוחות אבן, והספסלים שהיו לאורך הקירות לא נותרו. כן לא נמצא מקומו של ארון הקודש, אם כי בחפירות נתגלה פסל של אריה שניצב, כנראה, ליד הארון.

בית הכנסת הקטן והחרב צולם בידי משלחת סקר בריטית בשנת 1865. גם בניין זה פונה לכיוון ירושלים ותכנונו הוא כשל יתר בתי הכנסת בגליל. משקוף הפתח דומה לזה של בית הכנסת הגדול ועליו כתובת: *"(יהי) שלום במקום הזה ובכל מקומות ישראל. יוסה הלוי בן לוי עשה השקוף הזה תבא ברכה במע(ש)יו של(ום)".*

המשקוף נמצא כיום במוזיאון הלובר בפריז והעתק שלו מוצג במוזיאון בר-דוד שבקיבוץ ברעם.

החפירות החדשות בשני בתי הכנסת מצביעות על כך שהמבנים הוקמו בסוף המאה ה-4 או בראשית המאה ה-5 לסה"נ, אם כי עיצובם האדריכלי הוא בסגנון המאה ה-3 לסה"נ. תופעה זו של אי התאמה בין הממצא הארכיאולוגי והאדריכלי מוכרת גם מבתי כנסת אחרים והיא נושא למחקר עכשווי.

בכפר ברעם ישבו נוצרים מארונים, שפונו ממנו במלחמת העצמאות (1948). בראש הגבעה, מדרום לבית הכנסת הגדול, כנסייה מארונית הפעילה בימי חג ובאירועים מיוחדים.

מאז הכרזת האתר כגן לאומי בשנת 1966, הוא נמצא בטיפולה של רשות הטבע והגנים.

© רשות הטבע והגנים